

Coordonatori:
Horațiu CATALANO
Ion ALBULESCU

SPECIFICUL ACTIVITĂȚILOR DIDACTICE LA GRUPELE COMBINATE

GHID PENTRU CADRELE DIDACTICE
DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR

CUPRINS

Cuvânt-înainte	13
----------------------	----

I. PROVOCĂRILE ȘI OPORTUNITĂȚILE ORGANIZĂRII ACTIVITĂȚILOR DIDACTICE LA GRUPELE COMBINATE,

<i>CRISTINA MANGIUREA</i>	17
1. Oportunitățile și provocările grupelor combinate	18
2. Avantajele și limitele organizării activităților didactice la grupele combinate	26
2.1. Avantajele activităților didactice organizate în contextul grupelor mixte.....	26
2.1.1. Grupa combinată – mediu favorabil pentru atingerea zonei de proximitate dezvoltare (Dezvoltare individuală. Libertatea de a alege. Achiziții în plan cognitiv, fizic și socio-afectiv; modele comportamentale).....	31
2.1.2. Grupa combinată – mediu incluziv (Învățare individualizată pornind de la nevoile și interesele copiilor. Viziunea progresivă asupra dezvoltării individuale).....	33
2.1.3. Diversificarea relațiilor sociale, dezvoltarea emoțională (Modele comportamentale. Sprijin emoțional).....	34
2.1.4. Grupa combinată – mediu creativ (Noncompetitiv).....	35
2.2. Limitele organizării activității didactice la grupele eterogene.....	36
3. Concluzii.....	37
<i>Bibliografie</i>	38

II. PARADIGMA CENTRĂRII PE COPIL A ACTIVITĂȚILOR DIDACTICE ORGANIZATE LA GRUPELE COMBINATE,

<i>HORATIU CATALANO, ION ALBULESCU</i>	39
1. Semnificații	39
2. Adaptarea la nevoile copiilor	43
3. Respectarea particularităților de vârstă și individuale.....	47
4. Responsabilități ale cadrelor didactice	52
5. Rolul jocului din perspectiva centrării pe copil în activitatea didactică	56
<i>Bibliografie</i>	58

III. ADAPTAREA CURRICULUMULUI PENTRU EDUCAȚIA TIMPURIE LA ACTIVITĂȚILE DIDACTICE CU GRUPELE COMBINATE,

ADINA GLAVA, LOLICA TĂTARU.....	59
1. Curriculumul pentru educația timpurie – aspecte de viziune și structură curriculară care favorizează activitatea didactică la grupele combinate	59
2. Condiții ale învățării autentice în grădiniță și implicații pentru activitatea didactică la grupele combinate	67
2.1. Cum se poate asigura educatoarea că toți preșcolarii sunt activi mental și acțional și că învățarea are loc?	68
2.2. Cum se poate asigura educatoarea că toți copiii din grupa combinată interacționează cu cei de aceeași vârstă și cu cei de alte vârste într-un mod semnificativ?	68
2.3. Cum se poate asigura educatoarea că îi oferă atenție și interacționează într-un mod formativ cu fiecare copil?	69
2.4. Cum se poate asigura educatoarea că fiecare copil este implicat în activități adecvate vârstei, interesante și motivante, care răspund nevoilor și intereselor individuale?	69
2.5. Cum se poate asigura starea de bine a fiecărui copil?	70
3. Linii de coerență în adaptarea curriculumului pentru educația timpurie la activitățile cu grupe combinate. Proiectarea curriculară ca management al învățării și al dezvoltării.....	72
3.1. Adaptarea prin aplicarea exigențelor cuprinse în planul de învățământ pentru cazul grupelor combinate	73
3.2. Adaptarea prin raportarea la dimensiunile de dezvoltare și la comportamentele prevăzute în curriculum în proiectarea activităților didactice cu grupele combinate	75
3.2.1. Exemplu de fișă de comportament din domeniul de dezvoltare <i>Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale</i>	81
3.2.2. Exemplu de fișă de comportament din domeniul de dezvoltare <i>Capacități și atitudini față de învățare</i>	83
3.2.3. Exemplu de fișă de comportament din domeniul de dezvoltare <i>Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i>	86
3.3. Adaptarea prin gestiunea tipurilor de activități specifice învățământului preșcolar, în cazul activității pe grupe combinate.....	88
3.3.1. Sugestii de proiectare și desfășurare a <i>Activităților pe domenii experiențiale</i> în cadrul grupei combinate.....	88
3.3.2. Sugestii de proiectare și desfășurare a <i>Activităților de dezvoltare personală</i> în cadrul grupei combinate.....	97

3.3.3. Sugestii de proiectare și desfășurare a jocurilor și activităților liber-alese în cadrul grupei combinate.....	99
3.4. Adaptarea strategiilor de predare-învățare pentru activitatea cu grupele combinate	104
3.5. Adaptarea strategiilor de evaluare pentru activitatea cu grupele combinate	106
<i>Bibliografie</i>	113

IV. SPECIFICUL STRATEGIILOR DIDACTICE UTILIZATE ÎN ACTIVITATEA CU GRUPA COMBINATĂ,

<i>DANIELA JEDER, HORAȚIU CATALANO</i>	115
1. Strategiile didactice în condițiile activității la grupe combinate – provocări, avantaje și limite	115
2. Strategia didactică – delimitări conceptuale, taxonomii, elemente structurale.....	121
2.1. Perspectiva etimologică și epistemologică	121
2.2. Taxonomii ale strategiilor didactice	124
2.2.1. În funcție de domeniul activităților instructionale predominante	124
2.2.2. După strategiile (logica) gândirii	124
2.2.3. După gradul de structurare a sarcinilor de instruire (directivitate/permisivitate).....	125
2.2.4. Din clasificarea propusă de profesorul I. Cerghit (2008), selectăm următoarele criterii de clasificare a strategiilor didactice.....	125
2.2.5. După tipul de achiziții și rezultatele dorite.....	126
2.2.6. După criteriul interactivității (strategii care au la bază interrelaționări)	126
2.3. Elementele structurale ale strategiei didactice.....	126
2.3.1. Metoda didactică	127
2.3.2. Metoda este susținută de procedee didactice	128
2.3.3. Un alt element al strategiei este tehnica didactică	129
2.3.4. Mijloacele de instruire.....	129
2.3.5. Formele de organizare a activității în contextul grupelor combinate	131
3. Valorificarea eficientă a strategiilor didactice în activitățile cu grupele combinate	133
4. Predarea online în activitățile cu grupele combinate.....	138
5. Utilizarea platformelor și aplicațiilor digitale	142
6. Strategii didactice valorificate în activitățile cu grupe combinate. Ilustrări.....	161
<i>Bibliografie</i>	170

V. PROIECTAREA, ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE SPECIFICE GRUPELOR COMBinate,

<i>RODICA BRĂNIȘTEANU, VIORICA PREDĂ</i>	173
1. Introducere	173
2. Planificarea anuală și semestrială	175
2.1. Cum elaborăm o planificare anuală?	176
2.2. Moduri de abordare a conținuturilor în cadrul proiectelor tematice	180
2.2.1. Abordare concentrică, în funcție de vârsta copilului	180
2.2.2. Abordare în funcție de tema anuală de studiu cu care se corelează proiectul tematic	181
3. Proiectele tematice	185
4. Planificarea săptămânală	199
5. Planificarea unei activități – proiectul de activitate didactică	204
5.1. Proiectul de activitate pentru o zi	206
<i>Bibliografie</i>	223

VI. CARACTERISTICILE ȘI SPECIFICUL ÎNVĂȚĂRII

LA VÂRSTA PREȘCOLARĂ, LILIANA BUJOR	225
1. Dimensiunea emoțională a învățării	225
2. Dimensiunea socială a învățării	229
3. Dimensiunea morală a învățării	233
4. Perspective biologice și culturale privind dezvoltarea socio-emoțională și morală	235
<i>Bibliografie</i>	237

VII. ORGANIZAREA MEDIULUI EDUCAȚIONAL**ÎN ACTIVITĂȚILE DE ÎNVĂȚARE CU GRUPELE COMBinate,**

<i>LAVINIA-MARIA NIȚULESCU, CRISTINA ISPAS</i>	239
1. Introducere	239
2. Caracteristici ale mediului educațional în grupele combinate	241
2.1. Specificul capacității perceptive	242
2.2. Adecvarea la vârsta preșcolarilor	243
2.3. Concordanța cu tema săptămânii sau cu tema proiectului aflat în derulare	244
2.4. Rutina curățeniei în centre	245
2.5. Importanța exprimării de sine	246
3. Amenajarea zonelor de interes	247
4. Sugestii/recomandări practice de organizare a centrelor de activitate în grupele combinate	251
4.1. Centrul Bibliotecă	251

4.2. Centrul Construcții	252
4.3. Centrul Artă	252
4.4. Centrul Joc de creație/Joc de rol.....	253
4.5. Centrul Știință.....	253
4.6. Centrul Nisip și apă.....	254
<i>Bibliografie</i>	255
VIII. ORGANIZAREA ÎNVĂȚĂRII ÎN GRUPURI/GRUPE OMOGENE VS GRUPURI/GRUPE ETEROGENE, NADIA-LAURA SERDENCUC.....	257
1. Coordonatele generale ale organizării învățării	257
2. Organizarea socială a învățării	260
3. Organizarea învățării în structuri grupale cu caracter omogen sau eterogen.....	263
<i>Bibliografie</i>	273
IX. REFLECTAREA TIPURILOR DE INTELIGENȚE MULTIPLE ÎN ÎNVĂȚAREA PREȘCOLARILOR – SUGESTII DE IDENTIFICARE ȘI DE ACTIVITĂȚI DIDACTICE, DANIELA RĂILEANU.....	275
1. Perspectivele teoretice asupra inteligenței.....	275
2. Teoria inteligențelor multiple	277
3. Teoria triarhică a inteligenței.....	283
4. Exemplificări ale manifestării inteligențelor multiple în grădiniță.....	284
5. Sugestii de activități pentru stimularea copiilor din perspectiva inteligențelor multiple în grădiniță	292
<i>Bibliografie</i>	297
X. TEORIILE ÎNVĂȚĂRII VALORIFICATE ÎN GRUPAREA COMBINATĂ A PREȘCOLARILOR, GIANINA PRODAN	299
1. Învățarea și dezvoltarea la vârsta preșcolară. Rațiunile organizării învățării în grupe combinate	299
2. Dezvoltarea abilităților cognitive la preșcolari. Implicații pedagogice ale teoriilor cognitive în contextul grupei combinate.....	302
2.1. Educație corespunzătoare nivelului de maturitate cognitivă a copilului	304
2.2. Educație corespunzătoare potențialului de dezvoltare cognitivă a copilului	306
2.3. Educație prin interacțiune socială. Stimulare cognitivă prin interacțiunea cu factori-cheie care susțin învățarea și starea de bine a copiilor	306
2.4. Educație eficientă prin întărire adecvată	309
3. Dezvoltarea abilităților non-cognitive la preșcolari. Implicații pedagogice ale teoriilor umaniste în contextul grupei combinate.....	310

3.1. Educație pentru starea de bine a copiilor	312
3.2. Educație pozitivă pentru învățare	312
3.3. Educație pentru actualizarea sinelui	313
3.4. Educație prin valorificarea punctelor forte și formarea de abilități transdisciplinare	315
4. Un model de învățare aplicabil în contextul grupării eterogene a preșcolarilor	316
<i>Bibliografie</i>	322

XI. MODALITĂȚILE DE REALIZARE A TRANSFERULUI

INFORMAȚIONAL PRIN INTERMEDIUL RELAȚIILOR COPIL-COPIL

ȘI ADULT-COPIL, LILIANA BUJOR, NADIA-LAURA SERDENCUIUC.....325

1. Transferul informațional – semnificații și accente la vârsta preșcolară	325
2. Coordonatele relaționale ale transferului informațional la nivelul interacțiunii copil-familie-comunitate.....	331
3. Modalitățile de realizare a transferului informațional prin intermediul relațiilor copil-copil și adult-copil în context educațional formal.....	334
<i>Bibliografie</i>	339

XII. EVALUAREA ACTIVITĂȚILOR DIDACTICE

LA GRUPELE COMBINATE, EUGENIA IGNAT, VERONICA SUCIU.....341

1. Definirea și analiza conceptului de evaluare.....	341
2. Rolul evaluării în învățare	345
3. Funcțiile evaluării	347
4. Forme de evaluare	349
5. Instrumente și strategii de evaluare	352
5.1. Observarea și comunicarea ca evaluare	355
5.2. Documentarea învățării	362
5.3. Înregistrările narative sau anecdotice	364
5.4. Grilele de observare, listele de verificare și grilele/baremele de evaluare	367
5.5. Scala de evaluare	369
5.6. Listele de verificare	371
5.7. Sarcina de performanță	373
5.8. Portofoliul.....	374
5.9. Înregistrarea muncii copilului.....	378
<i>Bibliografie</i>	379

XIII. DINAMICA RELAȚIEI DINTRE ACTIVITĂȚILE LUDICE ȘI CELE DE ÎNVĂȚARE ÎN PROCESUL DE ÎNVĂȚĂMÂNT ORGANIZAT LA GRUPELE OMOGENE ȘI ETEROGENE. DIFERENȚE ȘI INTERFERENȚE,

OANA ENACHE, ARGENTINA BUCUR	381
1. Activitățile ludice – fundament al dezvoltării optime a copilului preșcolar	381
2. Activitățile ludice și de învățare în învățământului preșcolar	383
3. Diferențe și interferențe între activitățile desfășurate cu preșcolarii din grupe omogene sau eterogene de vârstă.....	384
4. Caracteristici ale învățării la preșcolari în funcție de structura de vârstă a grupei. Raportul dintre joc și învățare.....	390
<i>Bibliografie</i>	394
Anexă	395

XIV. ROLUL JOCULUI ÎN ÎNVĂȚAREA ȘI DEZVOLTAREA COPILULUI ÎN CONTEXTUL GRUPELOR COMBinate,

CRISTIANA BOCA	409
1. Jocul în grupele combinate și domeniile de dezvoltare	409
2. Rolul jocului în asigurarea stării de bine a copiilor în grupele combinate	416
3. Concluzii preliminare privind rolul jocului în dezvoltarea copilului care frecventează grupele combinate.....	418
4. Tipuri de joc practicate frecvent în grupele combinate și rolul lor.....	419
4.1. Recomandări pentru desfășurarea jocurilor în grupele combinate.....	422
4.1.1. Rolul educatoarei în jocurile copiilor din grupele combinate	422
4.1.2. Condiții pentru atingerea beneficiilor jocului în grupele combinate	426
4.1.3. Câteva concluzii desprinse din ancheta pe bază de chestionar realizată pe un număr de 40 de educatoare	427
<i>Bibliografie</i>	429

XV. SPECIFICUL PARTENERIATELOR EDUCAȚIONALE ÎN EDUCAȚIA TIMPURIE, DANIELA RĂILEANU .....

1. Parteneriatul educațional – delimitări conceptuale	431
2. Argumente pentru educația în parteneriat	436
3. Tipuri de parteneriate educaționale	438
4. Etape în dezvoltarea parteneriatelor educaționale	442
5. Principiile parteneriatului	448
6. Roluri și responsabilități în cadrul parteneriatului	450

7. Parteneriate funcționale – exemplificări.....	451
7.1. Parteneriatul grădiniță-familie	451
7.2. Parteneriatul grădiniță-școală.....	464
7.3. Parteneriatul grădiniță-familie-comunitate	467
8. Colaborare educațională versus parteneriat din perspectiva grupelor eterogene/combinat în educația timpurie	473
8.1. Colaborarea cu alte categorii profesionale de sprijin.....	477
8.1.1. Colaborarea cu medicul școlar și asistenta medicală.....	477
8.1.2. Colaborarea cu consilierul școlar	479
8.1.3. Colaborarea cu psihologul școlar	482
8.1.4. Colaborarea cu profesorul logoped	483
8.1.5. Colaborarea cu asistentul social.....	485
8.1.6. Colaborarea cu mediatorul.....	485
9. Parteneriatul educațional – tendințe și abordări	488
9.1. Comunitatea educativă	488
9.2. Clusterele educaționale	490
<i>Bibliografie</i>	494

XVI. GRUPELE COMBINATE – DIMENSIUNE A PROGRAMELOR DE EDUCAȚIE TIMPURIE INCLUZIVĂ DE CALITATE,

<i>ECATERINA VRĂȘMAȘ</i>	497
1. Caracteristici generale ale programelor de educație timpurie incluzive și de calitate.....	497
2. Individualizarea ca soluție în echilibrul dintre unicitate și diversitate.....	511
2.1. Diversitate și unicitate în programele de educație timpurie	511
2.2. Strategia individualizării.....	513
3. Gruparea combinată a copiilor	519
3.1. Despre grupele combinate caracterizate de diversitate și/sau lipsa limitelor cronologice	521
3.2. Avantajele utilizării grupării combinate în educația timpurie.....	523
3.3. Principii de lucru cu grupele combinate	526
3.4. Recomandări pentru educatori/educatoare	529
<i>Bibliografie</i>	533

I.

PROVOCĂRILE ȘI OPORTUNITĂȚILE
ORGANIZĂRII ACTIVITĂȚILOR DIDACTICE
LA GRUPELE COMBINATE*CRISTINA MANGIUREA*

În sistemul de învățământ preuniversitar din România, educația timpurie include nivelul antepreșcolar, pentru copii cu vârsta cuprinsă între 0 și 3 ani, și nivelul preșcolar, pentru copii cu vârsta între 3 și 6 ani, organizarea fiind, în fiecare caz, pe grupe de vârstă. Constituirea grupelor eterogene reprezintă, în general, o excepție în organizarea formațiunilor de studiu din instituțiile de învățământ preșcolar, care apare, cu precădere, în comunitățile cu natalitate scăzută, numărul copiilor de aceeași vârstă fiind insuficient pentru formarea grupelor omogene.

Astfel, apare necesitatea formării grupelor combinate, în care sunt incluși copii preșcolari cu vârste diferite, organizarea lor reprezentând soluția oportună în vederea asigurării dreptului la educație și mai puțin urmare a înțelegerii beneficiilor învățării în grupe mixte.

Practicile educaționale și rezultatele înregistrate la nivelul dezvoltării individuale în urma participării la un demers educațional organizat în grupe de copii cu vârste diferite, preocupările specialiștilor în ceea ce

privește teoriile ale învățării și dezvoltării în grupuri eterogene, precum și particularitățile *Curriculumului pentru educația timpurie* sunt argumentele inițiale care stau la baza considerațiilor următoare cu privire la oportunitățile constituirii deliberate a grupelor combinate în grădinițele de copii, la avantajele oferite beneficiarilor direcți ai educației.

De asemenea, atenția noastră se va orienta asupra provocărilor unor astfel de abordări în contextul învățământului preuniversitar românesc, precum și asupra limitelor identificate din perspectiva organizării și desfășurării activităților didactice la grupele combinate.

1. OPORTUNITĂȚILE ȘI PROVOCĂRILE GRUPELOR COMBinate

Grupa combinată – mediu de învățare favorabil copilului și teoriile învățării în formațiuni de studiu eterogene sunt teme rar abordate în literatura de specialitate din România. În aceste pagini vom prezenta provocări pe care profesioniștii care doresc să-și desfășoare activitatea didactică într-o grupă combinată trebuie să le depășească, precum și oportunitățile pe care le pot utiliza în demersul lor.

Tabelul nr. 1. Oportunitățile și provocările grupelor combinate

Oportunități privind organizarea grupelor combinate	Provocări privind organizarea grupelor combinate
Preocupările specialiștilor în domeniul învățării în grupuri eterogene	Obişnuința și mentalitatea practicianului
Documentele reglatoare, politici educaționale din domeniul educației timpurii din România	Adaptarea conținuturilor curriculare la nevoile individului
Particularitățile Planului de învățământ specific instituțiilor de educație timpurie din România	Adaptarea Planului de învățământ

Oportunități privind organizarea grupelor combinate	Provocări privind organizarea grupelor combinate
Fișa de înregistrare a progresului individual – instrument de evidențiere a evoluției personale a copilului	Fișa de înregistrare a progresului individual – instrument de evidențiere a evoluției personale a copilului
Posibilitatea de organizare a formațiunilor de studiu – grupa combinată	Identificarea configurației optime a grupelor combinate

P. Gray (2011) evidențiază oportunitățile de învățare și dezvoltare oferite în contextul jocului între participanți cu vârste diferite, subliniind funcțiile evolutive ale jocului. Cercetătorul introduce termenul de joc în grupe mixte, considerând că desfășurarea activităților de joc în grupuri eterogene oferă copiilor mediul oportun de învățare și dezvoltare, transferul realizându-se bidirecțional. În cadrul jocului în grupuri de copii cu vârste diferite, copiii mai mici învață de la cei mai mari, aceștia din urmă devenind modele pentru primii. Cu cât schemele comportamentale ale celor mari sunt mai complexe, cu atât câștigul pentru cei mici este mai mare. Învățarea celor mici, includerea lor în jocul mixt, explicarea regulilor, oferirea sprijinului necesar în rezolvarea sarcinilor devin cadrul de exersare, structurare a informațiilor și formare a schemelor cognitive, exersarea leadershipului și a abilităților sociale pentru cei mari.

Teoria constituirii unor medii de învățare eterogene, în care în aceeași clasă sunt incluși copii cu vârste diferite, și avantajele unor astfel de formațiuni de studiu sunt prezentate de Sandra J. Stone în *The Multi-Age Classroom: What Research Tells the Practitioner* (1997). Autoarea argumentează beneficiile claselor eterogene pornind de la teoriile constructiviste ale învățării și importanța abordării individualizate a învățării. În același studiu sunt prezentate și dificultățile administrative și de curriculum privind organizarea claselor multi-age, atrăgând atenția asupra faptului că o sală de clasă eterogenă („multi-age classroom”) nu poate fi implementată

cu succes fără o înțelegere a învățării copiilor și a practicilor educaționale de suport și stimulare a dezvoltării.

Curriculumul pentru educația timpurie promovează „sprijinirea dezvoltării copiilor într-un mod holistic, prin practici educaționale și de îngrijire care permit copiilor să-și atingă întregul potențial, permițând totodată educatorilor să-și personalizeze abordarea în funcție de interesele, necesitățile și potențialul fiecărui copil” (2019, p. 4). Este evidențiată, încă de la începutul documentului, abordarea holistică a dezvoltării copilului, necesitatea individualizării învățării și centrării demersului educațional pe copil.

Printre principiile pedagogice care stau la baza elaborării și implementării *Curriculumului pentru educația timpurie* sunt:

1. Principiul educației centrate pe copil – necesită din partea educatorilor atât o bună cunoaștere a particularităților de vârstă, cât și respectarea particularităților individuale de învățare și dezvoltare, identificarea nevoilor și trebuințelor copilului. Centrarea procesului educațional pe copil conduce la abordarea dezvoltării din perspectivă globală, recunoașterea importanței tuturor domeniilor de dezvoltare și oferirea unor situații de învățare care vor conduce la dezvoltarea pleneră a copilului.
2. Principiul învățării active – plasează în centrul acțiunii copilul, care este implicat direct în propriul proces de învățare și dezvoltare, cercetările din domeniul educației timpurii evidențiind importanța participării active, interacțiunea cu mediul fizic și social, descoperirea, explorarea, jocul, sub toate formele sale, oferind o învățare cu sens care va conduce la o dezvoltare armonioasă.
3. Principiul individualizării – aduce încă o dată în atenție importanța cunoașterii particularităților individuale ale educabililor, fiind necesar ca activitățile didactice propuse să țină cont de nivelul individual de dezvoltare, asigurându-se posibilitatea de

alegere a experiențelor de învățare și a sarcinilor în funcție de nevoi și interese proprii.

4. Principiul învățării bazate pe joc, jocul fiind modalitatea fundamentală și naturală de învățare a copilului. Jocul este considerat muncă a copilului, atrăgându-se în felul acesta atenția asupra efortului pe care îl depune copilul în joc (Montessori, 1938). Jocul este un instrument prin care copilul acționează și scoate la lumină sentimente și idei interioare. Astfel se pot rezolva anumite experiențe traumatice sau plăcute trăite de aceștia, copilul câștigând în procesul de joc noi înțelegeri asupra lumii înconjurătoare (Erikson, 1963). Atunci când se joacă, un copil pune în mișcare toată capacitatea sa de a stăpâni și influența realitatea (Piaget, 1969). Jocul este o „activitate prin care copilul se dezvoltă, dar acest lucru este dependent de libera sa alegere, de motivația intrinsecă, de orientarea către proces și implicarea participării active” (Vrăsmaș, 1999, p. 87).
5. Principiul diversității contextelor și situațiilor de învățare – derivă din importanța oferirii unui mediu educațional ofertant pentru copil, care să conducă la explorare, dorință de cunoaștere, liberate de inițiativă și manifestare, solicitând implicarea acestuia sub cât mai multe aspecte: cognitiv, emoțional, social, motric.

Valorile și principiile pedagogice menționate mai sus conduc la concluzia existenței cadrului metodologic, normat prin *Curriculum pentru educația timpurie* (2019), pentru constituirea grupelor combinate.

Învățarea este un proces individual, fiecare copil având un ritm individual de dezvoltare. La intrarea în grădiniță, copiii vin cu niveluri de dezvoltare diferite, chiar dacă sunt de aceeași vârstă, provenind din medii diferite, cu stimulări inegale. De asemenea, trăsăturile de personalitate, interesele, preocupările, obișnuințele, dar și potențialul intelectual sunt diferite. Într-o grupă combinată, educatorul va aprecia și valoriza diversitatea, având drept scop final susținerea dezvoltării individuale.

Un alt document de politică educațională care susține dezvoltarea individuală este *Reperete fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani (RFIDT)*, în cadrul căruia este prezentat un set de enunțuri care reflectă așteptările privind ceea ce ar trebui copiii să știe și să fie capabili să facă într-un interval de vârstă. Este un instrument de orientare a activității adultului în vederea sprijinirii copilului în procesul de dezvoltare. În același document găsim următoarea afirmație: „Întrucât există diferențe individuale importante între ritmurile de dezvoltare ale copiilor, aceste RFIDT sunt flexibile, permițând mici variații de la copil la copil. Însă, prin formularea lor, ele orientează adulții în procesul de participare și sprijinire a creșterii și dezvoltării normale și depline a copilului” (Ionescu, coord., 2010, p. 4).

Reperetele sunt structurate pe cinci domenii ale dezvoltării copilului:

1. Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale.
2. Dezvoltarea socio-emoțională.
3. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii.
4. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii.
5. Capacități și atitudini față de învățare.

Precizarea unor practici de sprijin pentru fiecare indicator aferent unui subdomeniu și unui interval de vârstă transformă documentul într-un adevărat ghid de orientare a activității didactice.

Având în vedere documentele de referință privind normarea și orientarea actului pedagogic în instituțiile de educație timpurie din România, identificăm conceptul dezvoltării individuale ca nucleu teoretic.

Analizarea modalităților practice de organizare și desfășurare a demersului educativ conduce la concluzia că, în multe cazuri, practicienii rămân tributari stilului tradițional de predare-învățare, activitatea didactică fiind axată mai mult pe rezultatul învățării și mai puțin pe procesul învățării. Deși sunt respectate categoriile de activități descrise în *Curriculum pentru educația timpurie*, modalitățile specifice de organizare, viziunea asupra